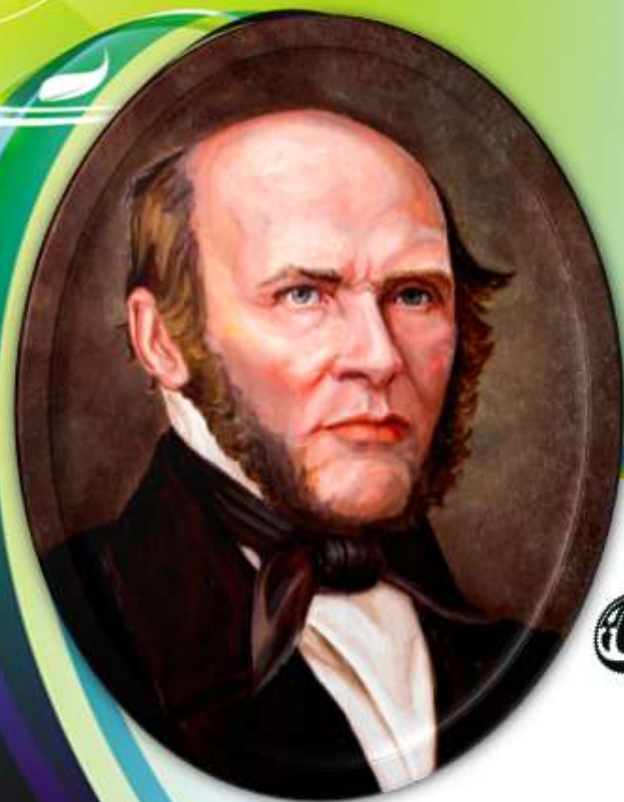
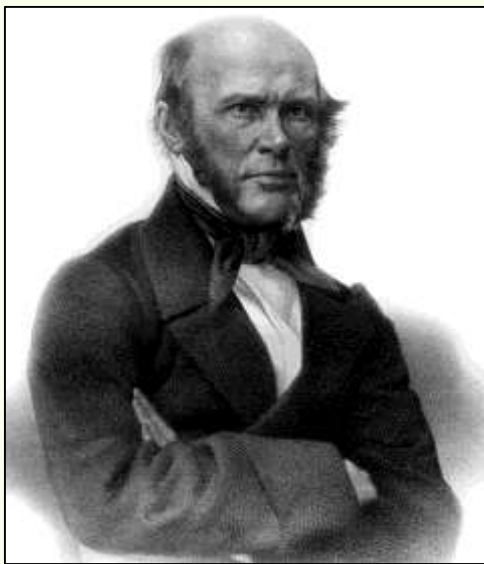

до 210-річчя від дня народження М. І. Пирогова

**Бути
людиною
серед людей**

*Підготувала Лозан С. М.,
завідувач відділу бібліотеки
ВНМУ ім. М. І. Пирогова*

Пирогов Микола Іванович

(13 (25).11.1810, Москва – 23.11 (5.12).1881, Вінниця)

лікар, натураліст, педагог і громадський діяч;
один з родоначальників сучасної наукової хірургії;
член-кореспондент Петербурзької АН, таємний радник.

Він закінчив медичний факультет Московського університету, спеціалізувався з хірургії в Дерптському професорському інституті, стажувався по анатомії і хірургії в Німеччині. Професор Дерптського університету.

Засновник і керівник госпітальної хірургічної клініки Петербурзької МХА. Учасник Севастопольської оборони (1854-1855), франко-пруської (1870-1871) і російсько-турецької (1877-1878) воєн.

Основне значення діяльності великого лікаря полягає в тому, що своєю самовідданою і здебільшого безкорисливою працею він перетворив хірургію на науку, озброївши лікарів науково-обґрунтованою методикою оперативного втручання.

Достеменно невідомо скільки операцій за своє життя зробив М. Пирогов, але їх число перевищує 100000. Медики світового рівня мали за честь бути асистентами на його операціях. Багато лікарів вважали його своїм вчителем.

Й досі він залишається одним з найбільш шанованих світил медицини, що надихає майбутні покоління на нові звершення заради блага суспільства.

Досягнення

❖ Головним досягненням в житті Миколи Пирогова є, безсумнівно, те, що саме **він винайшов наркоз**. На той час це була неймовірна інновація, яка дозволила знеболювати пацієнтів перед операцією.

❖ Пирогов також зробив безліч винаходів, які значно просунули медицину вперед. Саме **він удосконалив гіпсову пов'язку** для фіксації кісток після перелому, **розробив основи топографічної анатомії**, і першим в світі використав унікальний штучний склад для подовження занадто короткої кістки.

❖ Крім хірургії, вніс величезний вклад і в розвиток анатомії. **Він є автором серії анатомічних атласів**, заснованих на вивченні розпилів заморожених трупів («крижана анатомія»), що дозволило вивчити найдрібніші деталі людського тіла.

❖ Не менш значний вплив він мав і на розвиток польової медицину. По-перше, **він використовував працю допоміжного жіночого медперсоналу**. А по-друге, саме **він розпочав сортування поранених на полі бою**. Безнадійними пацієнтами займалися священнослужителі, легкопораненими – фельдшери, важкопоранених оперували в першу чергу, інших, якщо дозволяв стан, відправляли в тил. Це значно допомогало знизити смертність серед солдатів.

❖ Класичні роботи М. Пирогова заклали фундамент **експериментальної судинної хірургії, топографічної анатомії, кісткової пластики**. Він – основоположник анатоמו-експериментального напрямку в хірургії і військово-польовій хірургії.

Пирогов 1875р.

Нагороди і звання:

- ❖ 1839 – орден Святої Анни III ст., II ст. (1848), I ст. (1860);
- ❖ 1845 – орден Святого Станислава II ст., I ст. (1855);
- ❖ 1851 – орден Святого Володимира III ст., II ст. (1873);
- ❖ 1856 – медаль «В пам'ять Східної (Кримської) війни 1853-1856 років»;
- ❖ 1863 – знак «За введення в дію Положень 1861 року»;
- ❖ 1877 – орден Білого орла;
- ❖ Крім того, нагороджений німецькою пам'ятною медаллю війни 1870-1871 років для некомпатантів (Kriegsdenkmunze für Nichtkämpfer 1870/1871) і французьким Бронзовим хрестом Товариства допомоги пораненим (Croix de la Société Française de Secours aux Blessés Militaires en bronze);
- ❖ 1840 – половинна Демидівська премія і золота медаль за працю «Хірургічна анатомія артеріальних стовбурів і фасцій»;
- ❖ 1844 – повна Демидівська премія і велика золота медаль за «Повний курс прикладної анатомії людського тіла»;
- ❖ 1850 – повна Демидівська премія і велика золота медаль за монографію «Патологічна анатомія холери»;
- ❖ 1860 – повна Демидівська премія і велика золота медаль за атлас «Топографічна анатомія розрізів».

Педагогічні погляди

- ❖ Пирогов вважав, що система освіти має будуватися на науковій основі, згідно принципів гуманізму і демократизму;
- ❖ головною метою виховання вважав формування високоморальної особистості з широким світоглядом, готової відмовитися від егоїстичних прагнень заради блага суспільства: «Бути людиною – ось до чого має вести виховання»;
- ❖ виступав проти станово-національних обмежень в галузі освіти;
- ❖ вважав, що виховання і навчання має бути рідною мовою;
- ❖ підставою подальшої професійної освіти має бути широка загальна освіта;
- ❖ пропонував залучати до викладання у вищій школі великих вчених, рекомендував проводити бесіди професорів зі студентами;
- ❖ закликав поважати особистість дитини, трактуючи тілесне покарання як приниження, яке завдає непоправної шкоди;
- ❖ засуджував свавілля, казарменний режим у навчальних закладах;
- ❖ вчителі мали застосовувати нові методи викладання – привертати увагу і інтерес учнів до матеріалу та прищеплювати їм навички самостійної роботи;
- ❖ боровся за автономію вищої школи.

Цікаві факти:

- ❖ У **14 років** Микола Пирогов вступив до медичного факультету Московського університету. Дивовижно швидко засвоюючи знання, **він отримав науковий ступінь доктора медичних наук в 22 роки, а професора – в 26 років.**
- ❖ У часи, коли ще не була винайдена анестезія, швидкість проведення операції грала вирішальне значення для пацієнтів. **Пирогов швидко прославився як хірург, який працює не тільки добре, але й швидко.** Одного разу він видалив камені з сечового міхура пацієнта всього за 1,5 хвилини.
- ❖ В якості польового хірурга він побував на чотирьох війнах, де врятував багато життів. Причому на фронт він вирушав завжди добровільно, щоб особисто випробувати на поранених нові методи лікування ран, розроблені ним.
- ❖ На той час смертність серед пацієнтів, які потребували складних операцій, була висока. Однак, у Пирогова пацієнти набагато частіше одужували, оскільки він постійно винаходив щось нове, удосконалюючи свої методи.
- ❖ У 1847 році Микола Пирогов став першим в світі хірургом, який застосував ефірний наркоз при операції. Перед тим як давати його пацієнтам, він випробував його дію на собі, не бажаючи ризикувати чужим життям.
- ❖ Одним із захоплень М. Пирогова було вирощування лікарських рослин і квітів (тільки троянд в оранжереях вченого росло понад 300 сортів), займався селекцією: культивував пшеницю й жито, які так і називали «пироговські».
- ❖ Микола Пирогов писав чудові вірші.

О! Лейтесь, слезы вдохновенья!

О лейтесь, слезы вдохновенья
И облегчите грудь мою,
Душа, лети во храм бессмертья
И волю высшую моли.
Не о земном молися счастья!
Земное счастье мне ничто!
Я испытал его превратность,
Мне не завидна жизнь земли.
Не для него хочу бороться,
Не для него хочу здесь жить.
Мне жизни поприще открыто.
Чтоб совершить один лишь долг,
Чтоб зло и тело победивши
В Эдем бессмертия вступить.
Готов принести себя я в жертву,
Предвечный видит это сам.

Не для себя мне жизнь досталась!..
Но слышу Воли Высшей глас:
«Любовью детской возрожденный,
Ищи их сердце вдохновеньем,
Их душу верой осенить.
За ту, которая решилась
С тобою участь разделять,
Борися, жертвуй с наслажденьем,
Молися, бодрствуй, уповай...»

(Пирогов 17.02.1850)

Сім'я

У 1842 р. Микола Іванович одружився з **Катериною Березіною**. Вона була, за висловом Пирогова, «справжнім ангелом», подарувала чоловікові двох синів – **Миколу та Володимира**. Але через декілька років шлюбу, вона померла у віці 24 років через ускладнення після пологів. Пирогов дуже важко пережив втрату.

Пирогов з дітьми

О. А. Пирогова

Другою дружиною йому стала баронеса **Олександра фон Бістром**, велика прихильниця його публікацій. Вона дуже кохала чоловіка, його діти звали її мамою. Своїх дітей у неї не було. Кажуть, Олександра була завжди поруч із чоловіком: асистувала при операціях; у житті була практичною і ощадливою.

Коли не стало знаменитого хірурга, вона побудувала у Вишнях храм, що став мавзолеєм великому вченому. Вона також відкрила у Києві хірургічну лікарню та власним коштом утримувала притулок для одужуючих; організувала й фінансувала притулок для дітей-арештантів.

Життя у «Вишні»

У 1861 р. Микола Пирогов оселився у своєму невеликому маєтку «Вишня» неподалік Вінниці, де побудував гарний будинок, аптеку, лікарню та сад екзотичних рослин, які садив сам. Тут лікар жив за чітким розпорядком: прокидався на світанку, робив довгу пішу прогулянку, чай, робота в саду, у стайні чи птахівниці. Сніданок – одна страва та міцна кава. Далі огляд хворих, прийом пацієнтів.

Заробляючи до кінця своїх днів медичною практикою, Микола Іванович двічі на тиждень з восьмої ранку до восьмої вечора приймав бідняків безкоштовно. Після операції він завжди ховав руки в кишені, щоб йому не надумали платити. Для успішного спілкування з місцевим населенням Микола Іванович вивчив українську мову, яку використовував у повсякденній роботі.

М. І. Пирогов був дійсно великою людиною. Кажуть, що він йшов до хворого у будь-яку погоду, незважаючи на завірюху або сильний дощ. Він лікував не залежно від статусу людини – і бідних, і багатих, і міщан, і селян. А на кожен Новий рік у себе в садибі влаштовував свято для селянських дітей, прикрашав велику ялинку з подарунками.

У цій садибі Микола Пирогов прожив до останніх днів, вів наукову роботу і лікарську практику, саме тут і помер у 1881 році.

Музей-садиба М. І. Пирогова

Сьогодні садиба М. І. Пирогова є пам'яткою історії національного значення та природоохоронним об'єктом.

Музейний комплекс розташований на південно-західній околиці міста Вінниця. До його складу входять:

- ❖ будинок, у якому жив М. І. Пирогов, де у десяти залах і вестибюлі, розміщена експозиція про його життя та діяльність;
- ❖ музей-аптека з інтер'єрами приймальні та операційної (відкрита у 1870 р., була першою на Поділлі);
- ❖ церква-некрополь, де міститься саркофаг з набальзамованим тілом науковця;
- ❖ меморіальний парк, у якому збереглися дерева, посаджені М. І. Пироговим.

Інтер'єр музею-садиби

Експозиційна площа музею-садиби становить понад 1,2 тис. м² і містить 1,5 тис. експонатів. У музеї представлені всі відомі праці Миколи Пирогова, його рукописи й особисті речі, а також література про нього, медичні інструменти, що використовувалися в практиці лікарів тих часів. Загальна кількість об'єктів, що зберігаються у фондах – понад 16,5 тисяч.

Пироговські читання:

Пироговські читання – зібрання лікарів різних спеціальностей для обговорення наукових і практичних питань медицини та охорони здоров'я, що проводяться в пам'ять про видатного лікаря М. І. Пирогова.

Ініціатором їх організації вважається Президія Академії медичних наук СРСР і Всесоюзне суспільство хірургів. **Перші Пироговські читання** відбулися в грудні 1954 р. у Москві.

На сьогодні, **міжнародно визнаним місцем проведення Пироговських читань вважається Вінниця**, де вони проводяться раз на чотири роки. Цей захід проводиться в різному організаційному форматі – від наукових зібрань і науково-практичних конференцій до рівня міжнародних наукових конгресів.

Найбільш масштабне зібрання відбулося у 2010 р. з нагоди відзначення 200-річчя від дня народження великого лікаря. З 2 по 5 червня 2010 р. на базі Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, пройшов науковий конгрес «**IV Міжнародні Пироговські читання**». У конгресі брали участь вчені з 26 країн Європи, Азії та Африки, було прийнято близько 1700 гостей з різних країн.

Вшанування пам'яті

- ❖ У Вінниці знаходиться музей-садиба Пирогова;
- ❖ у селі Пирогово збереглася усипальниця з церквою, де покоїться його набальзамоване тіло;
- ❖ його ім'я носить **Вінницький національний медичний університет та обласна лікарня;**
- ❖ **вулиця Пирогова** – найдовша вулиця Вінниці (8 км), йде повз садибу Миколи Пирогова;
- ❖ проводяться **Пироговські читання.**

Церква-некрополь

ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Пам'ять про великого лікаря вшановується в **багатьох країнах світу**. На його честь споруджено багато пам'ятників, названо освітні та медичні заклади, вулиці великих міст. Його твори надихають навіть сучасних лікарів. З його іменем асоціюється ціла епоха лікарської діяльності.

Книги великого лікаря у фонді бібліотеки ВНМУ імені М.І Пирогова:

Пирогов Н. И. Избранные педагогические сочинения : редкая книга / Н. И. Пирогов ; сост. В. З. Смирнов ; АПН РСФСР, Ин-т теории и истории педагогики. – Москва : Изд-во АПН РСФСР , 1953. – 752 с. ; 22,6x15,2x3,5. – Библиогр.: с. 741-750. – Б. ц.

Пирогов Н. И. Избранные педагогические сочинения / Н. И. Пирогов ; авт. предисл., сост. В. З. Смирнов ; Ин-т теории и истории педагогики. – Москва : Изд-во АПН РСФСР, 1953. – 752 с. – Библиогр.: с. 741-742. – Указ. имен: с. 743-750.

Пирогов Н. И. Костнопластическое удлинение костей голени при вылуцовании стопы / Н. И. Пирогов ; авт. предисл. А. Н. Максименкова ; авт. примеч. Н. П. Бисенков. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1952. – 76 с. : ил. – (Приоритет отечественных открытий в медицине). – Указ. раб. Н И. Пирогова: с. 71. – Библиогр.: с. 72-75

Пирогов Н. И. Налепная алебастровая повязка в лечении простых и сложных переломов и для транспорта раненых на поле сражения / Н. И. Пирогов ; авт. предисл. А. Н. Максименкова. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1952. – 92 с. : ил. – (Приоритет отечественных открытий в медицине). – Указ. лит. о Н. И. Пирогове: с. 88-90.

Пирогов Н. Начала общей военно-полевой хирургии. Взятые из наблюдений военно-госпитальной практики и воспоминаний о Крымской войне и Кавказской экспедиции : в 2 ч. / Н. Пирогов. – Москва : Медгиз, 1941 – 1944 .

Ч. 1 / общ. ред. Н. Н. Бурденко. – 1941. – 338 с.

Ч. 2 / общ. ред. Н. Н. Бурденко ; авт. примеч. А. М. Геселевич. – 1944. – 536 с.

Пирогов Н. И. Отчет о путешествии по Кавказу / Н. И. Пирогов ; авт. предисл., отв. исполн. А. Н. Максименкова, авт. примеч. С. С. Михайлов. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1952. – 358 с. : табл., рис. – (Приоритет отечественных открытий в медицине). – Указ. тр. Н. И. Пирогова: с. 354-355. – Лит. о Н. И. Пирогове.: с. 356-357.

Пирогов Н. И. Севастопольские письма и воспоминания / Н. И. Пирогов ; общ. ред. С. И. Вавилова ; ред. С. Я. Штрайх. – Ленинград ; Москва : Изд-во АН СССР, 1950. – 652 с. : ил. – (Научно-популярная серия АН СССР : мемуары). – Указ. имен: с. 638-649

Пирогов Н. И. Собрание сочинений : в 8 т. / Н. И. Пирогов. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1957 – .

Т. 1 : Труды по экспериментальной и клинической хирургии (1830-1840) / ред. И. Г. Руфанов ; сост. А. М. Геселевич. – 1957. – 238 с. : ил., цв.ил. – Библиогр. в подстроч. примеч. – Указ. имен: с. 232-235.

Т. 2 : Труды по клинической хирургии (1837-1839) / ред. И. Г. Руфанов ; сост. А. М. Геселевич. – 1959. – 624 с. : ил. – Указ. имен: с. 619-622.

Т. 3 : Труды по экспериментальной, оперативной и военно-полевой хирургии (1847-1854) / ред. А. Н. Максименков ; сост. П. Б. Ависов [и др.]. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1959. – 534 с. : ил. – Указ. имен: с. 526-529.

Т. 4 : Труды по патологической анатомии и клинической хирургии (1849-1855) / ред. И. В. Давыдовский ; сост.: И. Г. Руфанов, А. М. Геселевич, М. М. Левит. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1960. – 572 с. : ил. – Указ. имен: с. 568-570.

Т. 5 : Начала общей военно-полевой хирургии, ч. 1 : Севастопольские письма / ред. С. А. Семека ; сост.: С. А. Русанов, Я. И. Акодус. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1961. – 640 с. : ил. – Указ. имен: с. 636-639.

Т. 6 : Начала общей военно-полевой хирургии, ч. 2 : (1866) Севастопольские письма (1850-1855) / ред. С. А. Семека ; сост.: С. А. Русанов, Я. И. Акодус. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1961. – 468 с. : ил. – Указ. имен: с. 465-467.

Т. 7 : Труды по военной медицине и военно-полевой хирургии (1871-1879) / ред. С. А. Семека, ред., сост. А. М. Геселевич. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1960. – 642 с. : ил. – Указ. имен: с. 635-639.

Т. 8 : Труды по профилактической медицине. Судебно-медицинские заключения. Автобиографические произведения (1869 – 1881) / ред. Б. Д. Петров ; сост. В. М. Корнеев. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1962. – 436 с. : ил. – Указ. имен: с. 635-639.

Пирогов Н. И. Является ли перевязка брюшной аорты при аневризме паховой области легко выполнимым и безопасным вмешательством? : диссертация / Н. И. Пирогов ; авт. предисл. В. В. Кованов, пер. с лат., авт. примеч. Д. Н. Лубоцкий, ред. В. М. Боголепов. – Москва : Гос. изд-во мед. лит., 1951. – 148 с. : рис. – (Приоритет отечественных открытий в медицине).

Прижиттєві видання М. І. Пирогова

Пироговъ Н. Военно-врачебное дѣло и частная помощь на театрѣ войны въ Болгаріи и въ тылу дѣйствующей арміи въ 1877-1878 гг. : редкая книга / Н. Пироговъ. – С.-Петербургъ : Изданіе главнаго урпаленія Общества попеченія о раненныхъ и больныхъ военныхъ, тип. Б. Г. Янпольскаго, Демидовъ пер., д. № 5. – Назва в сучасному правописі : Военно-врачебное дело и частная помощь на театре войны в Болгарии и в тылу действующей армии в 1877-1878 гг.

Ч. 2. – 1879. – 383 с. ; 25x17x3. – Б. ц.

Пироговъ Н. И. Хирургическая анатомія артериальныхъ стволовъ и фасцій : пер. съ нѣм., ред. съ прим.; 54 табл. съ поясненіями / Н. И. Пироговъ ; пер. С. Коломнинъ. – С.-Петербургъ : Изданіе Н. Н. Цылова, 1881 (Русская Скоропечатня (К. И. Куна). Большая Садовая, № 27). – I-XII ; 216 с. : табл. ; 24,5x17x3. – Назва в сучасному правописі : Хирургическая анатомия артериальных стволлов и фасций. – Б. ц.

Використана література:

- ❖ Интересные факты о Пирогове [Электронный ресурс]. – Электрон. данные. – Режим доступа : <https://faktoved.ru/факты-о-пирогове>. – Дата просмотра: 06.11.2020
- ❖ Краткая биография Николая Пирогова [Электронный ресурс]. – Электрон. данные. – Режим доступа : <https://citaty.su/kratkaya-biografiya-pirogov><https://citaty.su>. – Дата просмотра: 06.11.2020
- ❖ На Вінниччині розпочалися Пироговські читання [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу <https://bit.ly/2Irj2iw>. – Назва з екрана.. – Дата перегляду: 06.11.2020
- ❖ Національний музей-садиба М. І. Пирогова [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу : <https://bit.ly/3eGb0yA>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 06.11.2020
- ❖ Н. И. Пирогов в Вишне, г. Винница, Украина [Электронный ресурс] //Национальный музей-усадьба Н. И. Пирогова. – Электрон. данные. – Режим доступа : http://www.pirogov.com.ua/zal_9.htm
- ❖ Память о Николае Пирогове [Электронный ресурс] // Википедия : свободная энциклопедия. – Электрон. данные. – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Память_о_Николае_Пирогове. – Дата просмотра: 06.11.2020
- ❖ Пирогов Микола Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Пирогов_Микола_Іванович. – Назва з екрана.. – Дата перегляду: 06.11.2020
- ❖ Пироговские чтения [Электронный ресурс] // Википедия : свободная энциклопедия. – Электрон. данные. – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Пироговские_чтения. – Дата просмотра: 06.11.2020
- ❖ Факты из жизни Н. Пирогова [Электронный ресурс]. – Электрон. данные. – Режим доступа : <http://xn--80aexosohdp.xn--p1ai//20-интересных-фактов-о-николае-пирогове>. – Дата просмотра: 06.11.2020